

## บทที่ ๑

### บทนำ

#### ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยนับตั้งแต่บรรพบุรุษวัดนอกจากจะเป็นบุญสถานแล้วยังเป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสงฆ์องค์สามเณรและเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆและเป็นสถานดำเนินการอบรมแนะนำสั่งสอน การสงเคราะห์ประชาชนนับแต่โบราณกาลมาแต่ปัจจุบันมีสถาบันอื่นๆเข้ามาทำหน้าที่แทนบทบาทต่างๆ จึงทำให้วัดและพระสงฆ์มีส่วนช่วยสังคมได้น้อยลงกล่าวคือ มีโรงเรียนทำหน้าที่สอนกุลบุตรกุลธิดามีโรงพยาบาลรักษาคนป่วยมีโรงพยาบาลที่ให้ความบันเทิงมีเครื่องจักรกลผ่อนแรง ทำให้การพึ่งพาแรงงานชาวบ้านหมดความจำเป็นสิ่งเหล่านี้เริ่มทำให้คนห่างจากวัดปัญหาสังคมก็เกิดขึ้นตามที่ปรากฏให้เห็นตามสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ

จากเหตุความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับสถาบันสงฆ์ได้ลดน้อยลงและกำลังจะสูญหายไปเรื่อยๆโดยเฉพาะชุมชนเมือง ส่วนชุมชนชนบทบางแห่งยังพอรักษาให้อยู่ในสภาพที่น่าพอใจได้ แต่ถ้าไม่มีการเคลื่อนไหวหรือปรับปรุงบทบาทของพระสงฆ์ให้ทันต่อกระแสของความเปลี่ยนแปลงตามแบบยุคสมัยใหม่หรือกระแสบริโภคนิยมนั้น พระสงฆ์ก็ไม่สามารถที่จะเป็นศูนย์รวมจิตใจให้แก่ชุมชนได้ ถึงแม้จะมีการศึกษาวิจัยถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการอบรมในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศาสนาก็ยังไม่พอต่อการขยายตัวเมืองและชุมชนจึงทำให้พระสงฆ์จำเป็นต้องปรับตัวและเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาชุมชน เห็นได้จากแนวคิดของสมบูรณ สุขสำราญ ได้กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์ในการเข้าร่วมในการพัฒนาชุมชนตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้ขยายตัวขึ้นและเห็นได้ชัดเจน แต่ไม่ได้หมายความว่าในอดีตพระสงฆ์ไม่ได้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเจริญของหมู่บ้านแต่พระสงฆ์ในชนบทได้ทำหน้าที่เหล่านี้เป็นปกติวิสัยเรื่อยมาตั้งแต่อดีต<sup>๑</sup>

นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์ได้ลดน้อยลง ทวนกระแสความเจริญของวิทยาการสมัยใหม่ ทำให้คณะสงฆ์ผู้บริหารส่วนกลางได้เริ่มปรับปรุงและฟื้นฟูบทบาทโดยการคำนึงถึงความคงอยู่ของสถาบันศาสนาและประโยชน์ที่พึงมีต่อสังคมเป็นหลักทำให้คณะสงฆ์ต่างจังหวัดมีความตื่นตัวเริ่มเคลื่อนไหวที่จะนำความรู้ไปพัฒนาหมู่บ้านของตนเองและส่งเสริมให้พระสงฆ์มีบทบาทด้านการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนไปยังทุกเพศทุกวัยเพื่อให้ประชาชน

---

<sup>๑</sup>สมบูรณ สุขสำราญ, การพัฒนาชนบทแนวพุทธศาสนากรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๓๐) , หน้า ๒๒.

สามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องมีความเหมาะสมกับวัยโดยพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องการอบรมประชาชนนั้น ได้ยึดถือและปฏิบัติตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ.๒๕๔๖

ข้อ ๔ ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ “หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล” หมายถึง หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแห่งราชอาณาจักรซึ่งมีวัดตั้งอยู่ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชน ๘ ประการได้แก่ (๑) ศีลธรรมและวัฒนธรรม (๒) สุขอนามัย (๓) สัมมาชีพ (๔) สันติสุข (๕) ศึกษาสงเคราะห์ (๖) สาธารณสงเคราะห์ (๗) กตัญญูตเวที (๘) สามัคคีธรรม<sup>๒</sup>

จากปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นที่น่าศึกษาว่าพระสงฆ์ได้แสดงบทบาทของตนในการพัฒนาชุมชนทั้งที่เป็นบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่ผู้นำชุมชนหรือประชาชนคาดหวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นความริเริ่มของพระสงฆ์ ซึ่งมีเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธรมหาเถร ป.ธ.๙)<sup>๓</sup> วัดสามพระยากรุงเทพมหานคร เป็นหัวเรี่ยวแรง ได้ก่อตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์หลัก ๔ ประการ คือ

๑. เพื่อสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้ช่วยเหลือตนเองได้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ถูกต้องตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ

๒. เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงานในการที่จะร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าในทุก ด้าน เช่น

- ช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญก้าวหน้าตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น นั้น ๆ ซึ่งจะทำให้ประชาชนไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่นหรือไปขายแรงงานที่อื่น
- ช่วยกันพัฒนาท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับภูมิปัญญาของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยกันปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนมีศีลธรรม ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาด้านอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

---

<sup>๒</sup>ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์ กองทุนพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ.๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๔๖), หน้า ๑-๙.

<sup>๓</sup>คู่มือการปฏิบัติหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์ กองทุนพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๖, อ้างใน [Http://: s-atcore.blogspot.com/2012/12/blog-post\\_22.html](http://s-atcore.blogspot.com/2012/12/blog-post_22.html), เข้าถึงวันที่ ๕/๙/๒๕๕๕.

- ช่วยกันพัฒนาอาชีพโดยเฉพาะอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายที่เราเรียกกันว่า สัมมาชีพ ทั้งนี้เพื่อที่จะหารายได้มาพัฒนาครอบครัว หมู่บ้าน และสังคมที่ตนอาศัยอยู่โดยไม่เลือกงาน หนักเอาเบาสู้ยึดคติว่า คนขยันย่อมหาทรัพย์ได้

๓. เพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า กล่าวคือ ใครมีความคิดอะไรที่เป็นประโยชน์สร้างสรรค์ที่จะนำมาพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญรุ่งเรืองให้มาแสดงออกที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เข้าทำนองที่ว่า ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ จะนำชาติให้เจริญ

๔. เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุขช่วยกันปกป้องพิทักษ์รักษาชีวิต และทรัพย์สินของทุกคนในหมู่บ้านให้เกิดความปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นโจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย หรือภัยอื่นๆ ให้ทุกคนนอนตาหลับ เข้าทำนองว่า ถึงคราวมีทุกข์ ช่วยกันแก้ไขถึงคราวสุขสบายก็ไม่ตกอยู่ในความประมาท

๕. เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารของทางราชการจำเป็นจะต้องรับทราบอย่างทันทั่วที่ตรงไปตรงมายุคนี้เป็นยุคข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวต่างๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ถ้าหากได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง จะทำให้เราเข้าใจสถานการณ์ของบ้านเมืองไม่ถูกต้องและนำไปสู่การแก้ไขปัญหามิถูกต้องเพราะเป็นที่ดำเนินการอบรมแนะนำสั่งสอนสรรพวิชาต่างๆ และเพื่อสงเคราะห์แก่ประชาชนโดยทั่วไป ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พุทธศักราช ๒๕๔๖ เพื่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล เพื่อสงเคราะห์แก่ประชาชนในแต่ละชุมชน โดยได้อาศัยพระสังฆาธิการ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน

หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลในอำเภอ ตาคลี ทั้ง ๑๐<sup>๕</sup> หน่วยแต่ละหน่วยสามารถนำหลักธรรมดังกล่าวไปปรับใช้ขยายผลถ่ายทอดไปสู่ประชาชน ในท้องถิ่นนั้นๆ เกิดความตื่นตัวในการที่จะร่วมมือกันพัฒนาหมู่บ้านของตน อันที่จริงหัวข้อธรรมที่จะใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นมิใช่จะมีเพียง ๘ ประการตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้เท่านั้น หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลหน่วยใดพิจารณาเห็นว่า ในท้องถิ่นประโยชน์แก่ชุมชนในท้องถิ่นของตนก็สามารถจะเลือกดำเนินการได้ เพื่อให้เกิดความหลากหลาย

ฉะนั้น จึงสมควรตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลทำหน้าที่อบรมและปฏิบัติเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนในตำบลนั้นๆ โดยกำหนดวิธีการจัดตั้งพร้อมกำหนดวัตถุประสงค์แนวการอบรมตลอดถึงการติดต่อประสานงานและขอความร่วมมือจากฝ่ายบ้านเมืองตามวัตถุประสงค์ของหน่วยอบรมโดยมีคณะกรรมการหน่วยอบรมดำเนินการในควบคุมของคณะกรรมการอำนวยการ และ

<sup>๕</sup>สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์, <http://www.nakhonsawantemple.com/tankonmoun1.html> เข้าถึงวันที่ ๕/๙/๒๕๕๕.

ผู้อำนวยการ และผู้อำนวยการอบรมตามลำดับชั้น ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแต่ละตำบลสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จประโยชน์แก่ฝ่ายราชอาณาจักรเป็นรวมให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความเป็นมาของหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล ศึกษาการดำเนินการของหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลในอำเภอ ตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ และศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์

## ๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จังหวัดนครสวรรค์
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์

## ๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) สัมภาษณ์และการเกี่ยวกับบทบาทพระสังฆาธิการในการดำเนินการอบรมประชาชนประจำตำบลในอำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีขอบเขตในการศึกษาวิจัยในประเด็น ดังนี้

### ๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

รวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ วิจัยที่เกี่ยวข้องและและสัมภาษณ์มาวิเคราะห์สรุปผลงานวิจัย

### ๑.๓.๒ ขอบเขตสถานที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์

### ๑.๓.๓ ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเริ่มศึกษาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๖ ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๙

## ๑.๔ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

**บทบาท** หมายถึง ลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานภาพ หรือตำแหน่งที่ถูกกำหนดหรือถูกคาดหวังจากสังคม อันเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ของสมาชิกในสังคม

**พระสังฆาธิการ** หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลภายในอำเภอตากลี

**หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอตากลี** หมายถึง หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลแห่งราชอาณาจักรซึ่งมีวัดตั้งอยู่ ในเขตอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

**การเผยแพร่ธรรมสู่ประชาชน** หมายถึง กระบวนการเผยแพร่อบรมของพระสังฆาธิการประจำหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ที่ได้ดำเนินการตามนโยบายหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

## ๑.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการดำเนินการอบรมประชาชนประจำตำบลในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ได้ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

### ๑.๕.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการดำเนินการอบรมประชาชนประจำตำบลในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ และส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานเผยแพร่พระพุทธศาสนาการเผยแพร่ธรรมสู่ประชาชน ในประเทศไทยโดยแบ่งประเด็นที่จะศึกษาดังนี้

(๑) การเผยแพร่ธรรม

(๒) วิธีการเผยแพร่ธรรม

(๓) การเผยแพร่ธรรมสู่ ประชาชน ในประเทศไทย

อันเป็นแนวทางนำไปสู่หลักการที่พระสังฆาธิการผู้ทำหน้าที่เป็นพระเผยแผ่ยึดถือและปฏิบัติจนสามารถแสดงหลักการเผยแพร่ธรรมที่ถูกต้อง

**พริ้ง เจนนที**<sup>๕</sup> ได้กล่าวว่า ประชาชนต้องได้รับการพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมเข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและสามารถดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข โดยมีการเผยแผ่หลักธรรมไปสู่ประชาชนในรูปแบบที่หลากหลายกว้างขวางและ

---

<sup>๕</sup>พริ้ง เจนนที, คู่มือการปฏิบัติหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล, ฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๖), หน้า ๓-๔.

ต่อเนื่อง ยกระดับการศึกษาของพระสงฆ์ให้มีคุณภาพสูงขึ้น วัดต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นแกนนำการเผยแผ่หลักธรรมให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนสามารถสงเคราะห์เกื้อกูลชุมชนในทุกๆด้าน

**ไพศาล ปันแดน**<sup>๖</sup> ได้กล่าวว่ากิจกรรมของโครงการ อปต.ได้ดำเนินการสอดคล้องกับนโยบายในการพัฒนาชุมชน คือ ด้านสันติสุขและด้านสัมมาชีพ เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่ต้องมุ่งเน้นให้ประชาชนในชุมชนและสังคมตระหนักและประพฤตินให้เป็นคนดี หลีกเลียงอบายมุขต่างๆส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้ฝึกฝนทักษะวิชาชีพตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อเสริมสร้างรายได้ ส่วนด้านสามัคคีธรรม ศีลธรรมและวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลางสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ ในยุคปัจจุบันที่ทำให้ประชาชนลดน้อย ความเสื่อมโทรมทางสังคม ศีลธรรมและวัฒนธรรมมีเพิ่มมากขึ้น การจัดการกตัญญูกตเวทิตาธรรม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านศึกษาสงเคราะห์และด้านสาธารณสงเคราะห์ นั้น หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลจัดได้สอดคล้องกับแนวคิดและนโยบายของสถาบันสงฆ์ค่อนข้างน้อย ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันได้มีหน่วยงานหลายๆหน่วยงานที่เข้ามามีบทบาทและรับผิดชอบโดยตรง เช่น ด้านสุขภาพอนามัยปัจจุบันมีสถานพยาบาลรัฐตั้งอยู่ในทุกตำบล

**พ่วง สุวรรณรัฐ**<sup>๗</sup> ได้กล่าวว่างานพัฒนาชุมชนของรัฐบาลมุ่งจะช่วยปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมโดยยึดการพัฒนาคนเป็นสำคัญ และเหตุที่พระภิกษุเป็นผู้นำท้องถิ่นประชุมชนเคารพนับถือ มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานในชุมชนตามหลักการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ประชาชนเกิดความพร้อมเพียง เสียสละ ร่วมมือ ร่วมใจกันรับผิดชอบต่องานพัฒนาชุมชนของตนเองรัฐบาลจึงได้ขอความร่วมมือจากพระสงฆ์ในหมู่บ้านให้เป็นผู้ประสานงาน

**สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส** ได้ทรงกล่าวถึง พระมหากัจจายนเถระ ความว่า พระมหากัจจายนเถระ เป็นผู้รู้ทั่วถึงธรรม รู้จักถือเอาความแห่งภษิตที่ย่อได้โดยกว้างขวาง เหมาะแก่ภูมิแห่งตนผู้ปฏิบัติและแห่งผู้อื่นอันตนสั่งสอน และรู้จักย่อถือเอาความแห่งภษิตที่พิสดาร เพื่อทรงไว้เป็นหลักและสั่งสอนผู้อื่นให้รู้จักกำหนด ประการแรก สงเคราะห์ในอรรถปฏิสัมมิตา ปัญญาอันแตกฉานในอรรถคือเนื้อความ ประการหลัง สงเคราะห์ในธัมมปฏิสัมมิตา ปัญญาอันแตกฉานในธรรมคือหัวข้อ การแสดงแก่ผู้อื่นให้ประโยชน์สำเร็จใน ๒ ทางนั้น สงเคราะห์ในนิรุตติปฏิสัมมิตา ปัญญาอันแตกฉานในนิรุตติ คือภาษาเข้าใจพูด และปฏิภาณปฏิสัมมิตา ปัญญาอัน

<sup>๖</sup>ไพศาล ปันแดน, บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรมประชาชนประจำตำบล จังหวัดแพร่, วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๓๘), หน้า ๙๑-๙๒.

<sup>๗</sup>พ่วงสุวรรณรัฐ, ทัศนเกี่ยวกับโครงการอบรมพระภิกษุสงฆ์เพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นในรายงานกิจการโครงการอบรมพระภิกษุเพื่อส่งเสริมการท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๓ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๑๓), หน้า ๔๕.

แตกฉานในปฏิภาณ คือความฉลาดไหวพริบ การรู้ทั่วถึงธรรมอันยังประโยชน์ให้สำเร็จแก่ตนและผู้อื่น สงเคราะห์ในปฏิสัมภิทา ๔ อย่างนี้ พระสาวกผู้สามารถในทางนี้ย่อมเป็นกำลังใหญ่ของพระศาสดาในการประกาศพระพุทธศาสนา<sup>๘</sup>

**สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส** ได้ตรัสถึงการประกาศพระศาสนาของพระสาวกว่า พระมหากัจจายนเถระ เป็นผู้รู้ทั่วถึงธรรม รู้จักถือเอาความแห่งภิชิตที่ย่อได้ โดยกว้างขวาง เหมาะแก่ภูมิแห่งตนผู้ปฏิบัติและแก่ผู้อื่นอันตนสั่งสอน และรู้จักย่อถือเอาความแห่งภิชิตที่พิสดาร เพื่อทรงไว้เป็นหลักและสั่งสอนผู้อื่นให้รู้จักกำหนด ประการแรก สงเคราะห์ในอรรถปฏิสัมภิทา ปัญญาอันแตกฉานในอรรถคือเนื้อความ ประการหลัง สงเคราะห์ในธัมมปฏิสัมภิทา ปัญญาอันแตกฉานในธรรมคือหัวข้อ การแสดงแก่ผู้อื่นให้ประโยชน์สำเร็จใน ๒ ทางนั้น สงเคราะห์ในนิรุตติปฏิสัมภิทา ปัญญาอันแตกฉานในนิรุตติ คือภาษาเข้าใจพูด และปฏิภาณปฏิสัมภิทา ปัญญาอันแตกฉานในปฏิภาณ คือความฉลาดไหวพริบ การรู้ทั่วถึงธรรมอันยังประโยชน์ให้สำเร็จแก่ตนและผู้อื่น สงเคราะห์ในปฏิสัมภิทา ๔ อย่างนี้ พระสาวกผู้สามารถในทางนี้ย่อมเป็นกำลังใหญ่ของพระศาสดาในการประกาศพระพุทธศาสนา<sup>๙</sup>

**แสง จันทรงาม** ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ ไว้ใน **พุทธศาสนาวิทยา** ว่า พระสงฆ์เท่านั้นที่ยังอยู่ใกล้ชิดกับคนทั่วไปตลอดเวลา คนจะรู้จักพระพุทธเจ้าและพระธรรมได้ดี ต้องอาศัยพระสงฆ์เป็นผู้แนะนำสั่งสอน พระสงฆ์จึงเปรียบเสมือนคนเฝ้าประตูถือลูกกุญแจคอยเปิดคลังนำเอาพระธรรมออกมาแจกจ่ายแก่ประชาชน ถ้าขาดพระสงฆ์เสียอย่างเดียวคนก็ไม่รู้จักพระธรรม พระพุทธศาสนาก็เสื่อมสูญ<sup>๑๐</sup>

**พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ** กล่าวไว้ในหนังสือ **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในอินเดีย** ว่า “ในพรรษาแรกนี้พระองค์ได้พระสาวกรวมทั้งหมด ๖๐ องค์ เมื่อออกพรรษาแล้วจึงส่งพระสาวกไปประกาศพระศาสนาในทิศทั้งสี่ พระองค์เองเสด็จไปอุรุเวลานิคม ทรงโปรดขุณฺโณตระกูลกัสสปะ ๓ พี่น้องนามว่า อุรุเวลกัสสปะ (Uruverakassapa) นทีกัสสปะ (Nadikassapa) และ คยากัสสปะ (Gayakassapa) ตามลำดับ<sup>๑๑</sup>

<sup>๘</sup>สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **อนุพุทธประวัติ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๕๗.

<sup>๙</sup>สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **อนุพุทธประวัติ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๕๗.

<sup>๑๐</sup>แสง จันทรงาม, **พุทธศาสนาวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๒), หน้า ๑๓๗.

<sup>๑๑</sup>พระมหาดาวสยามวชิรปัญโญ, **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในอินเดีย**, (กรุงเทพมหานคร : หก. เม็ดทรายพรินติ้ง จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๔๒.

มาณพ พลไพรินทร์ กล่าวไว้ในหนังสือ **คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์** ว่า “พระพุทธานุศาสนิกชนทุกคนมีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป เพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความวัฒนาสถาพรของพระพุทธศาสนา และความมั่นคงของชาติไทย ผู้ที่จะทำหน้าที่เผยแผ่ศาสนามีคำที่ใช้อยู่ ๒ คำ คือ คำว่า “เผยแผ่” และ “เผยแผ่” “คำว่าเผยแผ่เป็นลักษณะของมิชชันนารี คือ มุ่งมั่นจะให้ผู้อื่นยอมรับในศาสนาของตน ซึ่งเป็นลักษณะแห่งการจงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งหันมานับถือคำสอนนั้นๆ ส่วนคำว่า เผยแผ่ หมายถึง การประกาศให้ทราบ หากทราบแล้วสนใจจะเป็นพุทธศาสนิกชน ก็ไม่เป็นที่รังเกียจการเผยแผ่เป็นศัพท์ที่มีลักษณะอะลุ่มอล่วย และแสดงถึงการมีใจกว้าง ไม่ผูกมัดผู้อื่น<sup>๑๒</sup>

**พันเอก (พิเศษ) นวม สงวนทรัพย์** กล่าวไว้ในหนังสือ **พุทธจริยา** ว่า “พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนาในแคว้นมคธแล้ว ได้เสด็จจาริกประกาศพระธรรมแก่ประชาชนในคามนิคมเมืองน้อยใหญ่ ทรงแสดงพระธรรมเทศนาโปรดประชาชนให้ได้รับความเชื่อความเลื่อมใสแล้วปฏิบัติตาม บางพวกออกบวชในพระธรรมวินัยเป็นภิกษุบ้าง เป็นอุบาสกอุบาสิกา รวบรวมสงเคราะห์เป็นพุทธบริษัท ๔ เหล่า พระพุทธศาสนาได้แพร่หลาย สมตามพระพุทธานุภาพที่ทรงตั้งไว้หลังการตรัสรู้<sup>๑๓</sup>

สรุปจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระสังฆาธิการในการอบรมประชาชนประจำตำบล โดยมุ่งเน้นศีลธรรม วัฒนธรรม ความกตัญญู สุขภาพอนามัยสันติสุข ความสามัคคี และสามัคคีเพื่อเสริมสร้างความพร้อมเพียง เสียสละ ร่วมมือกัน ในสังคมปัจจุบัน โดยการยกระดับการศึกษาของพระสงฆ์ให้มีคุณภาพสูงขึ้น วัดต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นแกนนำการเผยแผ่หลักธรรมและเป็นศูนย์กลางของชุมชนสามารถสงเคราะห์เกื้อกูลชุมชนในทุกๆ ด้าน

### ๑.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการดำเนินการอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

**พระครูนิวาสธรรมขันธ์ (กิตติมศักดิ์ เสนาเวณา)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์และการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมหน่วยอบรมประชาชน” กรณีศึกษา เทศบาลตำบลแม่สาย หมู่ที่ ๘ ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของประชาชนของหน่วยการอบรมประชาชนประจำตำบล เขตเทศบาลตำบลแม่สาย หมู่ที่ ๘ ตำบลแม่สาย อำเภอ

<sup>๑๒</sup> มาณพ พลไพรินทร์, **คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : หจก.ชุดิมาการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗๐.

<sup>๑๓</sup> พันเอก (พิเศษ) นวม สงวนทรัพย์, **พุทธจริยา**, (นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ, ๒๕๔๓), หน้า ๕๙.

แม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า ในภาพรวม ระดับสภาพปัญหาทั้ง ๖ ด้าน อยู่ในระดับมาก พิจารณารายละเอียดด้านต่างๆ พบว่า ปัญหาด้าน สังคม ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านศาสนา ค่าเฉลี่ยในระดับมาก ส่วนปัญหาด้านครอบครัว และ ปัญหาด้านสาธารณสุขมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง

บทบาทของพระสงฆ์ในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของหน่วยอบรมประชาชนประจำ เขตเทศบาลตำบลแม่สาย หมู่ที่ ๘ ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า ในภาพรวมระดับบทบาททั้ง ๕ ด้านอยู่ในระดับมาก รายละเอียดด้านต่าง ๆ มีดังนี้ ด้านการเป็น ศูนย์ประสานงานระหว่างรัฐ วัด บ้าน ด้านเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร ด้านการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ประชาชน ด้านการเป็นศูนย์รวมความคิดทุกหมู่เหล่า มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ส่วนด้าน การอบรมให้ความรู้ ค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง<sup>๑๔</sup>

**พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษบทบาทของพระอานนทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”สรุปได้ว่าพระอานนทมีบทบาทในการเผยแผ่ในลักษณะการให้คำแนะนำให้คำปรึกษาสนทนาตอบปัญหาข้อข้องใจและแสดงธรรมโดยที่ท่านได้รับฟังจากพระพุทธเจ้าแล้วนำไปถ่ายทอดหรือเผยแผ่แก่ภิกษุภิกษุณีอุบาสกอุบาสิกาและบุคคลทั่วไปด้วยวิธีการต่างๆเช่นการบรรยายการอธิบายขยายข้อความเปรียบเทียบและถามตอบเป็นต้นจนเป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสและยอมรับนับถือพระรัตนตรัยกันอย่างแพร่หลาย<sup>๑๕</sup>

**พระมหาบุญเลิศ ธมมทลสี (โอรุส)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิทยาคม (หลวงพ่อดุณปริสุทโธ)” สรุปได้ว่าในด้านบุคลิกภาพของพระราชาวิทยาคมมีบุคลิกภาพที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พุทธธรรมยึดมั่นในพระธรรมวินัยเคร่งครัดน่าเชื่อถือมีอารมณ์ขันฉลาดสรวลมีเมตตาธรรมสูงมักน้อยสันโดษสมถะเรียบง่ายสุขุมเยือกเย็นมีคำพูดเป็นเอกลักษณ์(พูดภาษาพื้นบ้าน) พูดชัดเจนชอบพูดตรงไม่อ้อมค้อมพูดเข้าใจง่ายพูดจริงใจพูดรู้เรื่องพูดยึดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ในด้านเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชาวิทยาคม(หลวงพ่อดุณปริสุทโธ) นั้นท่านใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆเพื่อให้เหมาะสมกับ

<sup>๑๔</sup> **พระครูนิวาสธรรมขันธ์ (กิตติมศักดิ์ เสนาเวณา)**, “บทบาทพระสงฆ์และการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมหน่วยอบรมประชาชน”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย), ๒๕๕๔. หน้า ๓๒.

<sup>๑๕</sup> **พระมหาจิตติภัทร อจลธมโม (จันทร์คุ่ม)**, “การศึกษบทบาทของพระอานนทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๗. หน้า ๒๔

เหตุการณ์ปัจจุบันพอสรุปได้คือ(๑) วิธีการสนทนาธรรม (๒) วิธีการตอบคำถาม (๓) วิธีการใช้สื่อภาษา และ(๔) วิธีการใช้สื่อสัญลักษณ์<sup>๑๖</sup>

**พระมหาสัญญา ปณฺณาวิจิตโต (โปรงใจ)** ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษารูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาลธรรมโกศล (สุพจน์ภณฺโญโก, “หลวงตา” – “แพรเยื่อไม้”) สรุปได้ว่าพระครูพิศาลธรรมโกศล (สุพจน์ภณฺโญโก) ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเทศน์ตามแบบประเพณีโบราณมาเป็นการเทศน์แบบประยุกต์ทั้งเทศน์มหาชาติและเทศน์ธรรมวัตรแล้วนำเข้าสู่การปาฐกถาบรรยายอภิปรายได้ว่าที่สนทนาธรรมแบบร้อยแก้วนอกจากนี้ท่านยังใช้การเผยแผ่ผ่านสื่อสารมวลชนแขนงต่างๆโดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจถูกต้อง<sup>๑๗</sup>

**พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (ชัยดี)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปัตติ (วีระภทฺทจารี)” สรุปผลการศึกษาได้ว่าการเผยแผ่พุทธธรรมถือว่าเป็นบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์โดยตรงเพราะพระสงฆ์มีชีวิตที่เนื่องด้วยผู้อื่นจึงต้องตอบแทนผู้มีอุปการคุณดั่งมีพุทธพจน์ที่ปรากฏในสมณสัญญาสูตรคำสอนที่ให้ภิกษุสำนึกและตระหนักเตือนใจตนในความเป็นสมณะอยู่เสมอว่าสมณะนั้นมีชีวิตที่ต้องอาศัยผู้อื่นหรือในพหุการสูตร๒ที่พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงการตอบแทนที่พระสงฆ์พึงมีต่อคฤหัสถ์หรือชาวบ้านที่ได้ทำอุปการคุณต่างๆโดยเฉพาะได้อุปถัมภ์บำรุงด้วยปัจจัย๔ซึ่งเป็นปัจจัยหลักสำหรับพระภิกษุได้แก่อุปการคุณด้านเสนาสนะและเภสัชชบิหารเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วสงฆ์ก็ควรแสดงกลับให้เป็นอุปการคุณแก่ชาวบ้านเช่นกันซึ่งไม่ใช่การตอบแทนด้วยปัจจัย๔แต่ด้วยการแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้นในท่ามกลางและในที่สุดถ้าหากเป็นไปได้ไปอย่างนี้หมายถึงทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ก็เกื้อกูลกันได้แก่คฤหัสถ์ก็เกื้อกูลด้วยอามิสทานต่อบรรพชิตๆก็เกื้อกูลอนุเคราะห์ด้วยธรรมทานชีวิตก็จะประเสริฐและสามารถผ่านพ้นกิเลสดำเนินชีวิตอยู่ในแนวทางที่เกษมสุข<sup>๑๘</sup>

**ปิ่นนิตดา นพพานวัน** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พระธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทย”สรุปได้ว่ารูปแบบวิธีการสื่อสารที่ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะนั้นนับตั้งแต่สมัย

<sup>๑๖</sup>พระมหาบุญเลิศ ธมฺมทสฺสี (โอรุสสุ), “ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิทยาคม (หลวงพ่อดุณฺปริสุทฺโธ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาธรรมนิเทศ (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๓. หน้า ๔๓

<sup>๑๗</sup>พระมหาสัญญา ปณฺณาวิจิตโต(โปรงใจ), “ศึกษารูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาลธรรมโกศล (สุพจน์ภณฺโญโก, “หลวงตา” – “แพรเยื่อไม้”)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๓๓.

<sup>๑๘</sup>พระมหาศักดิ์พิชิต ฐานสิทฺโธ (ชัยดี), “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปัตติ(วีระภทฺทจารี), **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาธรรมนิเทศบัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔๖.

สู่ขทัยจนถึงปัจจุบันเริ่มจากการใช้รูปแบบสื่อสารระหว่างบุคคลโดยมีพระมหากษัตริย์และพระภิกษุสงฆ์เป็นหลักต่อมามีการใช้หนังสือสิ่งพิมพ์ธรรมะและโสตทัศนูปกรณ์ในการศึกษาสมัยใหม่เข้าช่วย และได้มีการพัฒนารูปแบบวิธีการเผยแพร่ธรรมะจากการเทศน์ตามประเพณีดั้งเดิมมาสู่การบรรยายธรรมสนทนาธรรมปาฐกถาธรรมและการจัดนิทรรศการทางพระพุทธศาสนา<sup>๑๙</sup>

สรุปจากงานวิจัยบทบาทพระสงฆ์และการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมหน่วยอบรมประชาชน โดยการเทศน์ การพูด บุคลิกภาพที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่โดยยึดในพระธรรมวินัย และมีการสอนแบบมีการสอนด้วยอารมณ์ขัน ฉลาด สำนวน ความเมตตาธรรมสูง เทคนิค และวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบันพอสรุปได้ คือ ๑) วิธีการสนทนาธรรม ๒) วิธีการตอบคำถาม ๓) วิธีการใช้สื่อภาษา ๔) วิธีการใช้สัญลักษณ์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมานั้นสรุปได้ว่า พระพุทธศาสนามีรูปแบบการเผยแผ่อยู่หลากหลายวิธีด้วยกัน เช่นการแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเผยแผ่ในหลายๆ ด้าน รวมไปถึงบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ผู้ที่เป็นผู้เผยแผ่เองแล้ว วิธีการเผยแผ่ก็ต้องอาศัยพุทธวิธีในการสอนของพระพุทธองค์มาเป็นแนวทางของการเผยแผ่เป็นหลักสำคัญด้วย เพราะพุทธวิธีของพระพุทธองค์มีหลากหลายวิธีด้วยกัน สรุปได้คือ แบบสากัจฉาหรือสนทนาเป็นการสอนโดยใช้วิธีการถามคู่สนทนา เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจธรรมะและความเลื่อมใสศรัทธาแบบบรรยายมีประชาชนเป็นจำนวนมากมารับฟังถือว่าเป็นวิธีการที่พระพุทธองค์ใช้มากที่สุดในการแสดงธรรม แบบตอบปัญหาแบบวางกฎข้อบังคับเป็นการสอนโดยใช้วิธีการกำหนดหลักเกณฑ์ กฎ และข้อบังคับให้นักเรียน เยาวชน ประชาชนปฏิบัติ หรือยึดถือปฏิบัติด้วยความเห็นชอบพร้อมกัน แนวการสอนต่างๆ หรือการเผยแผ่ต่างๆ นั้นต้องแล้วแต่สถานที่ สถานการณ์ ตามหลักการที่ถูกกำหนดโดยผู้เผยแผ่เอง สื่อสิ่งพิมพ์ เทคโนโลยีสื่อสาร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเผยแผ่มากที่สุด

## ๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

สำรวจเอกสารและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลต่อไปนี้คือ

๑.๖.๑ ศึกษาเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา อัมมบท และคัมภีร์วิสุทธิมรรค

๑.๖.๒ ศึกษาเอกสารชั้นตติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

<sup>๑๙</sup> ปันนิตดา นพพานวัน, “การศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทย”, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๔๓.

๑.๖.๓ ออกแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามแนวทางการสอนของพระพุทธเจ้า ๔ ประการ

๑.๖.๔ เรียบเรียง นำเสนอผลการศึกษาวิจัย

## ๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงการดำเนินการหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจังหวัดนครสวรรค์

๑.๗.๓ ทำให้ทราบบทบาทพระสังฆาธิการในการดำเนินงาน ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์

๑.๗.๔ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และบทบาทพระสังฆาธิการในการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์